

oafsä, att i och med detsamma det börjar att fixera sina åsikningar, således att egentligen bilda sig föreställningar, börjar det äfwen att abstrahera, och underlåter intet ögonblick att använda på en gång båda förmågorna. Nu tror jag, att den undervisningsmetod är den bästa, som råttar sig alldeles efter människans naturliga utvecklingsgång, och att den alltså wore ganska säs, som endast ginge ut på syfvelsättande af den ena förmågan, med försummande af den andra.

Den som uppmärksam genomläser det stycke i No 28 af Kometen, som börjar med orden: "Då nu den lagda grunden" &c., torde finna, att jag icke förbisett hwad förf. i sin bok ordat om analogi och induction, ehuru jag icke använt dessa benämningar. De utmärka annars icke annat än functioner af förståndets uteslutande abstraktionsförmåga, och erinrandet om den talar således snarare mot än för Författaren. Der likhet är, kan icke bli fråga om induction, och det är just förståndets käraste syfvelsättning att söka analogi mellan det ju disparatara, ju heldre. Dersöre är det onekligen ett hopp i argumenteringen, att, "i stöd af de af Förf. åberopade lagarne, willja finna det klart, att en gosses har mycket lättare att lära sig ett språk, som med hans modersmål har en närmare likhet, än ett annat, som i afseende till ordens ljud och grammatik ej har någon förwandtskap till modersmålet." Att "ifrån detta sednare gossen alltid utgår i sina slutledningar," är wiserligen sannt, men om han icke träffar annat än det redan ungefärligen bekanta, att fåsta dem wid, trötnar han snart att göra slutledningar, emedan kunskapsförmågan alltid will förwårswa. Dersöre är det en allmänt bekant observation, att ingen kan grundeligen och med full säkerhet lära ett modersmålet alltför nära liknande språk.

Det är i sblje häraf werkeligen min fastaste tygelse, att den grundliga, samt förädlade bildningen ofantligen skulle lida, om ej de klassiska språken göras till ungdomens, så till sågandes, första studiiämne. Just då, medan kunskapsförmågan är nästan alldeles tom, är den så mycket lättare och wigare att långt utsträcka sig, att hoppa öfwer allt hwad som synes bekant och deremot tillägna sig det mest fremmande. Och från detta just, om det är någorlunda innehållsrikt, kommer denna förmåga

aldrig utan att ha abstraherat sig wigtigt byte. Då Hr Guldbrand är Skollärare, har han aldrig under läsningen af latinen, förnämligast af dess Grammatik, gjort försöket att hos gossen wäcka i förståndet, jemte dess abstraktionsförmåga äfwen twänne andra der lika ursprungliga krafter, neml. att jemnföra och reflectera? — Har han ej redan gjort det, skulle jag råda honom att snart företaga detta experiment, neml. att föra gossen att jemnföra det fremmande språkets grammatiska reglor med modersmålet och att reflectera öfwer likheterna och olikheterna, och han skall då finna, icke blott hwad intresse den latinska grammatiken winner för gossen, utan äfwen huru ofantligt han lär i afseende på det elementariska af språkkunskapen i allmänhet, just deraf att denna grammatik något mer och betydligare afwiker från modersmålet, än t. ex. den Francka, Engelska o. s. w.

Denna afwitelse beror egentligen deraf, att latinens bestämmer sina casus medelst förändringar af ordens ändelser, de moderna åter medelst föresatta artiklar, och utan att uppmärksamheten tidigt wäckes och riktas på dessa twänne olika sätt, får man aldrig säker insigt i casualbenämningen, som dock wid allt språks lärande och brukande är den wigtigaste omständigheten. Är detta en gång utredt, skall det snart wisa sig, att latinska syntaxen är ungefärligen densamma som den swenska eller hwillet annat språk, och att han icke kan vara annat, då syntax icke är annat än en använd Logik, och Logiken är densamma i Grekland och Rom, som i England eller Sverige. Jag medger dock, att den olika casualbestämningen är en tillräckligen stor skillighet, och fordrar en större ansträngning för läraren af de gamla klassiska, än af de moderna språken. Men just dersöre är det wäsendtligt, att denna ansträngning göres i ungdomen, medan krafterna ännu hafwa sin fulla spänstighet, och, äro roade af att medelst analogi och induction, abstrahera till sig det allmänna och ewigt gällande för den olikhet som anträffas äfwen i det liknande och gör att detta är blott ett liknande, icke identitet. Har gossen först blott några år ensamt syfvelsatt sig, med hwad som ungefärligen är detta, d. w. s. med sådana språk, som i anseende till casualformation, ordbbjning och periodconstruction äro ungefärligen densamma som modersmålet, så har han blifwit så wand derwid, och hans förstånds-förmåga att inse betydelsen af

ol'heterna i det liknande så förslöad, att han icke utan omvilja vänder sig till lärandet af sådana språk, der denna olighet mera framträder, och anser denna blott såsom en nyckfull oregelbundenhet, wid hwilken han icke kan finna sig.

(Forts. e. a. g.)

Recension.

Gamla Sagor på Vers. Utgifna af
S. M. Stjernstolpe. Stockholm, Högberg, 1827. 66 sid. 8:o.

Herr Stjernstolpe, en af de flitigare af våra yngre poeter, har också, sedan länge, haft sitt skaldemanér fireradt. Det utgöres, enligt hvad allmänningen torde vara erkänt, af en halffkamtans de pratsamhet och en ganska ledig versifikation, med föga af hvad man kallar poetisk rikedom, målningskraft och uppfinning. Sådant framstår det äfwen i dessa fyra meddelade Sagor. Innemå till dem alla äro annorstådes ifrån lånade och endast iklådnigen är Skaldens eget verk. Med anledning här af skulle Rec. för sin del vara böjd för att, såsom de bästa, utmärka den första: Ragnar Lodbrok och Thora Borgarhjort (sid. 3—18), i hwilken en slägt af den gamla Sagans heroism och underbarlighet ännu fortleswer; och den sista: Hanna Gulpenheh (sid. 53—66), hwars epigrammatiska slykning ger den innehåll och tilldrager sig uppmärksamhet. — Den aldragswagaste deremot, är Gyges' med ringen, (sid. 19—38), der den gamla i sig sjelf temligen platta anekdoten om Candales och hans Gemål, med en tröttande ordmångd och en släpig diction snarare uttänjes än berättas. L. ex.:

"Hvem kunde också undra häruppå?
Är det, så tänkte hon, en Konung wärdigt
Att sin Gemål behandla så lättfärdigt?
Jag skulle som en glädjeflicka stå
För denne Gyges, som med ståt bör finna
J mig ej annat än en wanlig qwinna,
Då min Gemål så föga aktning har
För den han likwäl sjäsar alla dar,
Med ståndigt binamn af sin själs gubinna!
Nej, hämnad uppå förrådarn! — Ännu mer,

J Gyges sjelf en hämnare jag ser.

Han är af högre ått, och mycken ära
Han sig förwärfwat genom hjetebragd,
Wålan, då är han icke nog förslagd,
Att undanbedja sig en krona bära?"

Om i denna ton af en halftironisk Rimfärdniska är det hela. — En smula bättre är då wiser, Ilgen Prins Alamon eller Kärlekens Magt (sid. 39—52), ehuru äfwen den förefaller temligen innehållstom.

Det war Jean La Fontaine som först bragte detta Contentanér i gång, hwilket sedan efterbildades, bland Fransoserna, af flere, förnämligast af Grecut och Voltaire, samt bland Tyssarne af Wieland. En till wif grad drifwen obscenitet och ett dels naturligt, dels affecterad, gåckeri med det hvad förslöaderna ansågo högt och wördnadswärdt, utgjorde det hufwudsakligen pikanta i denna skaldeart, tjenlig egentligen för alla med tillräcklig rimfärdighet begäfwade, men inventionsfattiga hufwuden. Genom måste alltså falla i anseende, så snart ett behof af djupare poetisk rörelse och en sannare, wördnadfullare åsigt af Ålderdomens Dikter hunnit utbreda sig. Den är också nästan utdöd i hela det öfriga Europa, så att den endast i Sverige ännu ges igen. Här utbildades den egentligen af Kellgren, som med ett komiskt och af Silfwerstolpe, som med ett moraliskt syste sökte gifwa den mera halt. Herr Stjernstolpe, som trädt i deras fotspår, har dock mera tagit den ursprungliga Sagan sådan som hon är, och utgått på att framställa den blott i ny drägt, utan fremmande tillblandningar. Att wara obscen är hans tänkesätt för rent, och att allt igenom med sitt thema drifwa hänande gåckeri, har han ännu för fromt barnasinne. Detta förtjensfulla wore, i anseende på behandlingen, godt, om han tillika hade nog poetisk kraft att kunna widare utwedla och till ett harmoniskt helt, frambitda det på de gamla Sagornas botten liggande phantastiska. Men då han det icke kan, framstå hans bembanden i denna art såsom kärnlösa rimmade skal, hwarken warande detta eller detta.

Stockholm,
Elméus & Granbergs Tryckeri.

R o m e t e n.

N:o 55.

Onsdagen den 11 Juli 1827.

Förklaring

wid Herr Gullbrands, i N:r:is 53—56
af Tidningen Skämt och Allwar
införda påminnelser.

(Forts. fr. N:o 54.)

Huru föga det går i allmänhet — några speciella fallenheter gära wäl här och der undantag — att bërja studium af något språk, helst af något sådant, som fordrar dyllt ansträngning, som de rika och djupt utbildade gamla klassiska, se wi dagligen, i afseende på orientalspråken. Dessa företagas wänligen icke förr än efter ankomsten till Universitetet, och framstegen i dem stanna lika wänligen wid läsningen af några Davids psalmer och några fabler af Lokmann. Tror då werkligen Hr Gullbrand, att det "skulle medföra stora fördelar både för den klassiska (?) och moderna bildningen," att latinet, ett språk, på hwilket så mycket och så lärowigtigt är skrifwet, som ei finnes eller kan finnas på något annat, bragtes under samma kategori, som Hebreiskan är för det närwarande? Och så skulle den ofelbart af de fleste blifwa betraktad, om förslaget, antogs och om bërjan af latinets studium uppstjöt till dess man inhemtat först de moderna språken, således redan tror sig ha fullständigt sina språkstudier, för hwilka derefter inhemtandet af ännu flere förekommer öfwerflödigt, och blott såsom en luxe. Och uppstjötets studium af latinet så länge, huru skulle det wäl sedan gå med grekiskan? Hr Gullbrand medger sjelf, att redan nu uppstjötets studium af detta språk temligen långt fram, men tror dock, att man icke derföre studerar det, "mindre gerna och mindre grundligt." Undan-

tag kunna wiserligen här gifwas, men kunna wäl de fleste, kan wäl Hr Gullbrand sjelf coulantient läsa hwilken grekisk Auctor som helst för honom uppstås, såsom han kan det, med hwilken fransk, engelsk eller tyfsk? Då denna fråga troligen måste komma att negativt beswaras, så bemäktar jag till wederbörandes begrundande, om ej orsaken här till just måste sökas i den försenade begynnelsen med detta studium till dess, för så mycket annat som skall inhemtas, man icke har tillräcklig tid och utrymme för den slit, som derpå behöfde användas. Det är neml. en allmän observation, och för hwilken så många psykologiska skäl gifwas, att med förståndets utwidgade werksambet inskränkes minnets liflighet och färdighet att uppfatta och bibehålla.

Dersöre upprepar jag ännu en gång mitt påstående, att ingen lärde, som grundligen tänkt öfwer ämnet, höjt sin röst mot språkstudiernas begynnelse med de gamla språken: Hr Gullbrand anför wäl emot mig trenne stora namn, och inför till och med fullständiga titeln af den afhandling i hwilken Leibnitz skulle yrkat motsatsen. Med skäl finner Hr Gullbrand denna afhandling allt för widlyftig att i Skämt och Allwar kunna få rum, men framställningen af resultatet, till hwilket Leibnitz kommit, hade wäl ej varit så platsöddande. Och troligen skulle Hr Gullbrand dermed åstadkommit en fullständigare bewisning, än med anförande af huru Bolney, med den hans nation tillhöriga angenäma lättbet, fattat dessa resultat. Skulle den fråga, som nu öf imellan afhandlas, werkligen winna den allmänna uppmärksamhet den förtjenar, skall jag framdeles försöka, att i något Tidningsblad meddela en kort öfwerfikt af den återopade

Leibnitziska afhandlingens innehåll, då, enligt hvad jag förmodar, namnet Leibnitz ännu tillerkännes den betydhet i lärdomshistorien, att det imponerar. — Hvad åter Schönberg angår, så må jag erinra, att hans anmärkningar endast afse underverkningen af dem, som ämnar sig åt näringsarne. Biskop Tegnéer deremot är poet, till och med en stor poet, och dessa plåga ibland yttre många insällena, dem de själwa icke wilja hafwa ansedda såsom vetenskapliga axiomer. För öfrigt förekommer åtminstone icke detta infall i det tal till studenterna i Lund, hvarmed han nedlade sin der insesadade profession i Grefiska litteraturen. Och hvad nämnde skalds "herrliga Frithiof," angår, så må det gerna medgifvas, att han tagit "teckning, colorit och allt ur sitt eget bröst," men hemställas kunde, om wäl någon drifter förswara, att besagde bröst wäl möjligen kommit att innehålla denna slags colorit, om ej bröstets egare på förhand blifwit bildad af de klassiska mönstren? Säkertigen skall wist Biskop Tegnéer icke kunna afhålla sig från småleende, om han ersar, att man återropat hans skaldestycke till bewis, att studium af de gamla språk en icke är af angelägenhet.

Jag skulle tro att mina ord i min förra uppsats, då jag säger: "Om jag frågade förf. till hvad grad de under medeltiden verkande vetenskapsmän, till antal, till sanningsöfver, snille och värde stå efter den nyare tidens, blefwe han mig säkert swaret skyldig," isynnerhet då de läsas på sitt rum och i sitt sammanhang, till sin sanna betydelse icke borde undgå någon. Jag wille neml. dermed blott erinra Hr Gullbrand, huru föga — åtminstone antyder hans afhandling det — han gjort en sådan bekantskap med medeltidens litterateurer, att han är berättigad döma dem, deremot alldeles icke angifwa min egen åsigt af deras förhållande till den nyare tidens. Att min presuntion om Hr Gullbrands obekantskap med medeltidens lärdomstillstånd icke äro utan grund, wisar också tillräckligen hans, å dessa ord, försökta swar. Hvad nu i själwa verket antalet af medeltidens litterateurer angår, så, helst då man besinnar det proportionerade förhållandet, att under medeltiden det blott wore tre å fyra länder, der lärdom idkades, då den nu deremot är beredd öfver hela vår werldedel, så om Hr Gullbrand tänktes se på de förteckningar öfver t. ex. de Troubadourer, minnesfänger, conteurer,

minnestrels, scholastiker, juris konsulter o. s. w., som under medeltiden skaffade sig namn, hwilka äfwen i wanliga litterärhistoriska compendier, t. ex. i Wahlers Handbuch förekomma, så skall han säkert bortstryka sitt frågetecken wid ordet antal.

Beträffande åter deras värde, i jemnförelse med de yngre, så kommer det naturligtwis mycket an på, hwarefter det måtes, om efter framställningens behag och methodens popularitet och extensiva mångsidighet, eller efter den sanningsöfver, som föranlett undersökningen, efter det allwar, med hwilken den blifwit utförd, och den snillet intensitet och kraft, som i den uppenbarar sig, fast genom råa former. Enligt förra hänseendet komma medeltidens litterateurer wisertligen, mot de nyare hållne, till korta; enligt det sednare åter, torde de besinnas icke gifwa några efter. De högst betydliga, å de yngre vetenskapsmännen till deras vidare framsteg, med det erbjudande uppdräfter, som under medeltiden blifwit gjorda, bewisa noggsamt rigtigheten af denna anmärkning. Och fänhända torde Herr Gullbrand något förmindra sitt omdöme, om han kom att ersara, att t. ex. redan på 1100:de talet, en scholastiker, Johannes Parvus Sorieberienfis, i en tid då feodalismen tyktes föranleda till helt andra åsigtter, redan, fastän wisertligen ännu i ofskilra contourer, uppdragit grundlinierna till de principer för statsrättsläran, dem troligen Hr Gullbrand, efter hans tryckta yttranden att döma, gjort till sina egna.

Märkligast är dock förf. förswar för sina yttranden om den historiska continuiteten, hwaraf man tyckes kunna stöna, att han icke gjort sig den ringaste reda för hvad han med denna benämning menar. Så talar han nu, widt och bredt, om "continuiteten i sin depraverade bestaffenhet;" om en "continuitet som sedan den råkat på afvägar, wille, i trots af allt förnuft och all erfarenhet, gbra sig gällande;" framställer till mig den frågan, för att vederlägga mitt yttrande om identiteten i betydelsen af orden "continuitet och fort skridande, om jag ei kan föreställa mig en rörelse, som en tid stter å ett håll, men nästa tid stter å ett helt annat, till och med ett motsatt håll," samt yrkar att "historien framställer många stora afbrott i den moraliska werlden." Den som i allt detta kan finna något spår af wisshet, den måste wara spets

